

HET MYSTERIE VAN HET VERLOREN PROFIEL

Julius de Goede

Een portret is de afbeelding van een gezicht. Dat kan zijn een foto, een tekening of een schilderij; van voren – *en face*, of van de zijkant – *en profil*. Een *verloren profiel* ('profil perdu') is een pose waarbij het gelaat is afgewend van de toeschouwer, zodat slechts een oor en een wang als contour zichtbaar zijn. Als portret is een verloren profiel niet nuttig, het toont te weinig voor een goede herkenning of gelijkenis. Daarom komt het in de schilderkunst weinig voor. Slechts op een enkel altaarstuk zien we een herder in aanbidding, in verloren profiel. In de stripkunst komt het vaker voor en bij Dick Bos meer dan je zou verwachten.

Mazure tekende zijn held Dick Bos in allerlei standen, vallend en opstaand, in actie en slapend, van boven en van onderen. Hij tekende ook portretten van hem – voornamelijk in de plaatjes met de lange, verklarende teksten –, maar het meest zien we Dick Bos met zijn gezicht afgewend. Het verloren profiel bleek, toen ik globaal naging hoe vaak hij deze toepaste, Mazure's favoriete portretvorm. Van de tekeningen waarop Dick Bos aantreedt, blijken tussen de 10 en 15 procent een verloren profiel van de held te tonen. Dat is heel veel: een op de acht plaatjes. Geen enkele andere striptekenaar paste deze truc zo vaak toe.

Het is in diverse opzichten een visuele truc: de lezer kijkt niet alleen naar het plaatje, maar daarmee ook door de ogen van Dick Bos naar de handeling van het verhaal; een soort Droste-effect. Daarnaast beklemtoont Dick Bos' houding zijn observerende bedachtzaamheid. Meestal staat hij dan geleund tegen een boom, een muur, een rotspartij, een deurpost of wat dies meer zij, in gepeins verzonken. De lezer kan op zijn vingers natellen dat er nu een slim plan in Bos' geest rijpt.

Een verloren profiel is tevens een tekenkundige truc. Zoals iedere geoefende tekenaar beschikte Mazure over een arsenaal van min of meer automatische pen- en penseelstreken bij het tekenen van Dick Bos. Voor het afgewende gelaat van zijn held had hij aanvankelijk – in de vroege verhalen – een zeer simpel strekenplan (zie hier links voor een aantal verloren profielen uit de verhalen 22 tot 26): enkele lijnen voor de wang, de kraag en de schouder en een paar vlekken die het glimmende haar voorstellen. Deze opzet geeft het plaatje ook diepte: je ziet iets groot – de kop –, dat is dichtbij, en iets anders kleiner, dat is verder weg, en nog iets kleiner dat heel ver weg is...

Ik heb niet alle verhalen nagegaan, maar het lijkt er op dat Mazure in eerste aanleg een voorkeur had voor een naar links kijkende Dick Bos. In de jaren '60 – in zijn hernieuwde, Engelse Dick Bos-verhalen – zien we de held vrijwel uitsluitend naar rechts kijken. Deze opstelling hoeft overigens niet op een politieke voorkeur van de detective of van zijn tekenaar te wijzen.

*Bladzijde 10: Dick Bos in
verloren profiel in de jaren '40.
Op deze bladzijde hetzelfde concept
twintig jaar later.*

*Dieptewerking:
vooraan Dick Bos' kop,
midden Sir Peter en
veraf een boekenkast.*

zelfde. Maz wist, zonder daarbij na te denken, welke lijnen hij moest trekken, en hij zal dat steeds in dezelfde volgorde gedaan hebben. Deze heel persoonlijke manier van werken vormt het 'handschrift' van een tekenaar, die het zo herkenbaar en uniek maakt. Dit automatisme is niet alleen gemakkelijk, maar ook noodzakelijk voor een tekenaar als Alfred Mazure, die niet minder dan twaalf Bos-boekjes per jaar moest maken, naast zijn vele andere werk.

Mazure's penseelvoering doet in Bos' latere koppen denken aan die van *Rip Kirby* door Alex Raymond uit de jaren '40 en begin '50. Natuurlijk verschilt de vorm van de pijp (na een paar verhalen) en de bril mankeert ook, maar toch...

In de tekeningen van de Engelse Dick Bos-verhalen zijn Mazure's penseelstreken veel gecompliceerder geworden, zoals nadrukkelijk te zien is in het hoofd van Dick Bos in verloren profiel. Maar in alle voorbeelden op de bladzijden hiervoor is het strekenplan steeds het-